

Research Article

The effectiveness of ontological education based on Giddens's theory on marital satisfaction and role conflict in prison staff

M. Karandish¹, A. Mahdad^{2*}, M. Golparvar³

1. PhD Student of Psychology, Department of Psychology, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran

2*. Assistant Professor, Department of Psychology, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran.

Corresponding Author: a.mahdad4490@gmail.com

3. Associate Professor, Department of Psychology, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran

Abstract

Prisons staff are faced with many problems, especially in the field of declining marital satisfaction and increasing role conflict, and one of the educational methods to improve the psychological characteristics is ontological education. Therefore, the present study was conducted with the aim of determining the effectiveness of ontological education based on Giddens's theory on marital satisfaction and role conflict in prison staff. This was a quasi-experimental study with pre-test, post-test and trimester follow-up with control group. The present study population was the staff of Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad province prisons in 2018. The sample of this study was 30 prison staffs who were selected by purposive sampling method after reviewing the inclusion criteria, and then randomly assigned in two equal groups. The experimental group underwent 10 sessions of 60 minutes (per week one session) ontological education based on Giddens's theory and the control group did not receive training. Both groups in addition to the demographic information form, responded to the short form of marital satisfaction questionnaire (Afrooz & Ghodrati, 2011) and role conflict subscale in the role conflict and ambiguity questionnaire (Rizzo, House & Lirtzman, 1970) in the pre-test, post-test, and follow-up stages. Data were analyzed by repeated measures analysis of variance and Bonferroni post hoc test in SPSS-23 software. The findings showed that the ontological education method based on Giddens's theory led to increased marital satisfaction and decreased role conflict in prison staffs and the results remained in the follow-up stage ($p < 0.05$). According to the results of the present study, can be used ontological education method along with other educational methods to improve psychological characteristics, especially to increase marital satisfaction and decrease role conflict.

Keywords: ontological education, marital satisfaction, role conflict, staff, prison

Citation: Karandish M, Mahdad A, Golparvar M. (2021). The effectiveness of ontological education based on Giddens's theory on marital satisfaction and role conflict in prison staff Journal of Social Psychology. 9(61), 105-116.

اثربخشی آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز بر رضایت زناشویی و تعارض نقش در کارکنان زندان

مراد کاراندیش^۱، علی مهداد^{۲*}، محسن گل‌پرور^۳

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران
۲. استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران. نویسنده مسئول: a.mahdad4490@gmail.com
۳. دانشیار، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

چکیده

کارکنان زندان‌ها با مشکلات فراوانی به‌ویژه در زمینه افت رضایت زناشویی و افزایش تعارض نقش مواجه هستند و یکی از روش‌های آموزشی برای بهبود ویژگی‌های روانشناختی آموزش هستی‌شناختی است. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف تعیین اثربخشی آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز بر رضایت زناشویی و تعارض نقش در کارکنان زندان انجام شد. این مطالعه نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری سه ماهه با گروه کنترل بود. جامعه پژوهش حاضر کارکنان زندان‌های استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۷ بودند. نمونه این پژوهش ۳۰ نفر از کارکنان زندان‌ها بودند که پس از بررسی ملاک‌های ورود به مطالعه با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و به روش تصادفی در دو گروه مساوی جایگزین شدند. گروه آزمایش ۱۰ جلسه ۶۰ دقیقه‌ای (هفته‌ای یک جلسه) تحت آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز قرار گرفت و گروه کنترل آموزشی ندید. هر دو گروه علاوه بر فرم اطلاعات جمعیت‌شناختی، در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری به فرم کوتاه پرسشنامه رضایت زناشویی (افروز و قدرتی، ۱۳۹۰) و خرده‌مقیاس تعارض نقش در پرسشنامه ابهام و تعارض نقش (ریزو، هوس و لیرتزمان، ۱۹۷۰) پاسخ دادند. داده‌ها با روش تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر و آزمون تعقیبی بونفرونی در نرم‌افزار SPSS-23 تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که روش آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز باعث افزایش رضایت زناشویی و کاهش تعارض نقش در کارکنان زندان شد و نتایج در مرحله پیگیری نیز باقی ماند ($P < 0/05$). با توجه به نتایج پژوهش حاضر، می‌توان از روش آموزش هستی‌شناختی در کنار سایر روش‌های آموزشی برای بهبود ویژگی‌های روانشناختی به‌ویژه افزایش رضایت زناشویی و کاهش تعارض نقش استفاده کرد.

کلمات کلیدی: آموزش هستی‌شناختی، رضایت زناشویی، تعارض نقش، کارکنان، زندان

مقدمه

زندان‌ها سازمان‌هایی هستند که یک جمعیت مجرم و خلاف‌کار را کنترل و مدیریت می‌کنند (مفیدی‌راد و شاره، ۱۳۹۳) و کارکنان این سازمان‌ها در محیط کاری به‌ویژه در تماس با زندانیان با سطوح بالایی از عوامل روانی-اجتماعی آسیب‌زا مواجه هستند (لامبرت، لیو، جیانگ، ژانگ و کلی، ۲۰۱۸). زندان یکی از محیط‌های است که همیشه امکان مواجهه با استرس در آن وجود دارد و این استرس‌ها از طریق کاهش سلامت روانشناختی باعث افت رضایت از زندگی می‌شوند (یوسفی، نصیری‌هانیس و جعفری، ۱۳۹۷). افت سلامت و رضایت از زندگی کارکنان زندان در محیط کاری باعث کاهش ادراک آنان از رضایت زناشویی^۲ می‌شود (ون گینیکن، پالمن، بوسما و سنتسی، ۲۰۱۹) که این سازه به معنای میزان رضایت متقابل زن و شوهر از جاذبه‌های روانی، جسمی و جنسی یکدیگر و برخورداری از بیشترین احساس آرامش و امنیت روانی در زندگی مشترک است (تانگ، جیا، هی، لان و فانگ، ۲۰۲۱). در تعریفی دیگر رضایت زناشویی به معنای احساس عینی و ذهنی از خشنودی، لذت تجربه‌شده زن و شوهر از تمام جنبه‌های زندگی زناشویی و داشتن نگرشی مثبت و لذت‌بخش به آن می‌باشد (ساتیسی و دنیز، ۲۰۲۰). این متغیر مهم‌ترین عامل تداوم و تحکیم زندگی زناشویی و نشان‌دهنده وضعیتی است که زن و شوهر از ازدواج با یکدیگر و با هم بودن احساس رضایت و شادمانی می‌کنند (بیولگان و سیفتسی، ۲۰۱۷). رضایت زناشویی حاکی از گرایش و نگرش مثبت به متأهل بودن است و به عواملی چون تحریف آرمانی، مسائل شخصیتی، ارتباط، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت‌های اوقات فراغت، رابطه جنسی، فرزندان، دوستان و جهت‌گیری مذهبی بستگی دارد (ژی، ژو و گونگ، ۲۰۱۸).

یکی دیگر از مشکلات کارکنان زندان به دلیل ادراک استرس زیاد، تعارض نقش^۸ است (هپبیورن و آلبونتی، ۲۰۰۶) که نتیجه خواسته‌های متناقض یا متفاوت یک مدیر و یا تقاضاهای متناقض یا متفاوت دو مدیر، سرپرست یا گروه‌های کاری می‌باشد (سونگ، لی، وانگ، لی، ژو و ژو، ۲۰۲۱). تعارض نقش حاصل فقدان سیستم پاداش‌دهی مناسب و توجه نامناسب به کارکنان است و از طریق کاهش سطح انرژی آنان باعث تضعیف عملکرد شغلی و فعالیت‌های خلاقانه آنها می‌شود (ژو، ۲۰۱۹). فشارهای روانی ناشی از تعارض نقش باعث ازدیاد تأخیر، غیبت و ترک شغل، افزایش اختلال‌های روانشناختی، کاهش عملکرد و بهره‌وری شغلی و افت سلامت می‌گردد

1. Lambert, Liu, Jiang, Zhang & Kelley
2. marital satisfaction
3. Van Gineken, Palmen, Bosma & Sentse
4. Tong, Jia, He, Lan & Fang
5. Satici & Deniz
6. Bulgan & Ciftci
7. Xie, Zhou & Gong
8. role conflict
9. Hepburn & Albonetti
10. Song, Li, Wang, Li, Zhou & Xu
11. Xu

(میلور، گیودریولت و فادالی،^۱، ۲۰۲۰).

یکی از روش‌های آموزشی برای بهبود ویژگی‌های روانشناختی آموزش هستی‌شناختی^۲ است (باتز و جنکینز^۳، ۲۰۰۷). هستی‌شناختی یکی از حیطه‌های اصلی مورد بررسی در دیدگاه جامعه‌شناختی گیدنز^۴ (۲۰۰۰) در واکنش به رویکردهای مصرف‌گرایی، مادی‌گرایی، از خودبیگانگی و عدم توجه به دغدغه‌های اصیل انسانی می‌باشد (ویگریف، دونی، ریچاردز، منصور، لارکین و جامیسون^۵، ۲۰۱۹). هستی‌شناسی در واقع علم به وجود یا فلسفه فرد در زندگی است که به دیدگاه وی چارچوب و وی را به سمت رفتارهای خاصی سوق می‌دهد (زیمبیلان^۶، ۲۰۱۷). آموزش هستی‌شناختی به جای تاکید بر کاهش بیماری و اختلال‌های روانشناختی با بکارگیری تکنیک‌هایی مانند حل مساله برای مشکلات زندگی بر درک آزادی، مسئولیت و ابراز صادقانه تاکید می‌کند (کارپو^۷، ۲۰۱۹). بنابراین، دلیل بسیاری از کنش‌ها و واکنش‌هایی که باعث شکل‌گیری عملکردهای اجتماعی می‌شوند در واقع توجه یا عدم توجه به مساله وجودی و هستی‌گرایی به محیط می‌باشد (کریوسی و سزکیودلارک^۸، ۲۰۲۰).

پژوهش‌های اندکی درباره اثربخشی آموزش هستی‌شناختی انجام شده و حتی گاهی نتایج پژوهش در مرحله پیگیری نیز حاکی از عدم اثربخشی آن بوده است. برای مثال نتایج پژوهش رضاپور میرصالح، اسمعیلی و فرحبخش (۱۳۹۲) حاکی از آن بود که آموزه‌های هستی‌شناسی اسلامی باعث افزایش رضایت زناشویی زنان متأهل شد و نتایج در مرحله پیگیری نیز حفظ شد. در پژوهشی دیگر رضاپور میرصالح، اسمعیلی، فرحبخش و ذکایی (۱۳۹۲) گزارش کردند که هستی‌شناسی مذهبی نقش موثری در گفتگوهای درون‌شخصی و سازگاری زناشویی و ابعاد آن شامل آرامش و رضایت، بخشش، وفاداری و رسیدن به کمال مادی و معنوی در زوجین داشت. استنسون^۹ (۲۰۰۹) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسید که تحلیل‌های هستی‌شناختی پیامدهای زناشویی حاکی از آن است که هستی‌شناختی می‌تواند نقش موثری در زندگی زناشویی و روابط زناشویی داشته باشد. همچنین، نتایج پژوهش یاریان و دین‌پرور (۱۳۹۹) نشان داد که آموزش امنیت هستی‌شناختی باعث بهبود هویت دینی، امنیت روانی و امنیت شغلی شد و نتایج بر روی هویت دینی و امنیت روانی در مرحله پیگیری حفظ شد، اما بر روی امنیت شغلی حفظ نشد. در پژوهشی دیگر کاراندیش، مهداد و گل‌پرور (۱۳۹۹) گزارش کردند که آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز باعث کاهش ابهام نقش و تعارض نقش شدند. یاریان، رهیان، اصغرنژادفرید، واحدی، عامری و دهقان نجم‌آبادی (۱۳۹۸) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که آموزش امنیت هستی‌شناختی باعث افزایش امنیت روانی و اضطراب وجودی سالمندان شد و نتایج حاکی از تداوم اثربخشی آن بر اضطراب وجودی و عدم تداوم اثربخشی آن بر امنیت روانی بود. در پژوهشی دیگر صباغی، اسمعیلی و کلانتر کوشه (۱۳۹۴) گزارش کردند

1. Mellor, Gaudreault & Fadale
2. ontological education
3. Bates & Jenkins
4. Giddens
5. Wegerif, Doney, Richards, Mansour, Larkin & Jamison
6. Zembylas
7. Karpov
8. Carusi & Szkudlarek
9. Ostenson

که درمان مرور زندگی با گرایش هستی‌شناسی اسلامی باعث بهبود روابط والد-فرزندی و کاهش تعارض بین آنها شد. دیوترا^۱ (۲۰۰۹) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسید که رویکرد مبتنی بر هستی‌شناختی کاهش بهبود مدیریت تعارض‌ها و کاهش آنها شد.

از یک سو درباره کارکنان زندان‌ها که با استرس‌ها و باطبع با مشکلات فراوانی مواجه هستند، پژوهش‌های اندکی انجام شده و باید اقدام به پژوهش‌های بیشتری کرد و از سوی دیگر پژوهش‌های انگشت‌شماری درباره اثربخشی آموزش هستی‌شناختی انجام شده است. با توجه به عدم اثربخشی بسیاری از روش‌های درمانی برگرفته از رویکردهای مصرف‌گرایی، مادی‌گرایی و غیره به دغدغه‌های اصیل انسانی توجه نکردند، نقش رویکرد هستی‌شناختی برجسته‌تر می‌شود. نکته حائز اهمیت دیگر اینکه نتایج پژوهش‌های درباره اثربخشی آموزش هستی‌شناختی متناقض یا متفاوت بوده است. به عبارت دیگر، برخی پژوهش‌ها حاکی از تداوم اثربخشی آن در دوره پیگیری و برخی دیگر حاکی از عدم اثربخشی آن در دوره پیگیری بودند. بنابراین، برای تصمیم‌گیری درباره تداوم اثربخشی این روش آموزشی نیاز به انجام پژوهش‌های بیشتری است. در نتیجه، پژوهش حاضر با هدف تعیین اثربخشی آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز بر رضایت زناشویی و تعارض نقش در کارکنان زندان انجام شد.

روش پژوهش

این مطالعه نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری سه ماهه با گروه کنترل بود. جامعه پژوهش حاضر کارکنان زندان‌های استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۷ بودند. نمونه این پژوهش ۳۰ نفر از کارکنان زندان‌ها بودند که پس از بررسی ملاک‌های ورود به مطالعه با روش نمونه‌گیری هدفمند به‌عنوان انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به مطالعه شامل دارای مشکلات زناشویی و شغلی بر اساس مصاحبه بالینی توسط پژوهشگر، متأهل بودن، سن ۲۵ الی ۵۵ سال و تمایل به شرکت در پژوهش و ملاک‌های خروج از مطالعه شامل داشتن بیماری یا مشکلات روانشناختی، مصرف داروهای روان‌پزشکی، عدم سابقه دریافت آموزش‌های هستی‌شناختی و غیبت بیشتر از یک جلسه بودند. برای انجام این پژوهش پس از هماهنگی با مسئولان زندان‌های استان کهگیلویه و بویراحمد تعداد ۳۰ نفر از کارکنان که تمایل جهت شرکت در پژوهش داشتند را پس از بررسی ملاک‌های ورود به مطالعه انتخاب و پس از بیان اهمیت و ضرورت پژوهش و رعایت نکات اخلاقی و دریافت فرم رضایت‌نامه شرکت آگاهانه در پژوهش به روش تصادفی با کمک قرعه‌کشی در دو گروه مساوی شامل گروه‌های آزمایش کنترل جایگزین شدند. سپس، گروه آزمایش به‌صورت گروهی ۱۰ جلسه ۶۰ دقیقه‌ای (یک جلسه در هفته) تحت آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز قرار گرفت و گروه کنترل آموزشی ندید. ضمناً گروه‌ها در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری سه ماهه از نظر رضایت زناشویی و تعارض نقش مورد ارزیابی قرار گرفتند.

محتوا آموزش هستی‌شناختی توسط پژوهشگران و بر اساس نظریه گیدنز (۲۰۰۲) تهیه شد. این محتوی توسط ۵ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحدهای اصفهان (خوراسگان) و یاسوج و دانشگاه

علوم پزشکی ایران که در زمینه آموزش هستی‌شناختی جزء خبرگان محسوب می‌شدند مورد تایید قرار گرفت. بنابراین، در جدول ۱ عناوین و شرح جلسات ارائه شد.

جدول ۱. عناوین و شرح جلسات آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز

جلسه	عناوین جلسات	شرح جلسات
اول	توجیه و آشناسازی	بیان قوانین برای شرکت در جلسات و شرح اهداف کلی جلسات
دوم	اعتماد اجتماعی و امنیت روانی	تعریف اعتماد اجتماعی و امنیت روانی و بیان برخی از مصداق‌های آن در کار زندانبانی
سوم	معنادگی، امیدواری و هدفمندی	تعریف معنا، امید و هدفمندی در زندگی و تبیین ارتباط این مفاهیم با اختلال‌های روانی
چهارم	حق انتخاب و اراده آزاد	بیان اهمیت حق انتخاب و استقلال فردی در دستیابی به اهداف و راهکارهای رفع موانع آنها
پنجم	هویت‌یابی و ازخودبیگانگی	تعریف هویت و ازخودبیگانگی شغلی و بیان برخی از مصداق‌های آن در کار زندانبانی
ششم	انزوای هستی‌شناسی و معنویت	تبیین مفهوم اضطراب تنهایی بنیادین و نقش معنویت در کنار آمدن با مفهوم مرگ و نیستی
هفتم	مسئولیت‌پذیری	راهکارهای تقویت حس مسئولیت‌پذیری و تعهد نسبت به کار در کارکنان زندان
هشتم	خودکارآمدی و تاب‌آوری	بیان منابع خودکارآمدی و تاب‌آوری و نقش آنها در مقابله با مشکلات روزمره
نهم	راهکارهای مقابله‌ای	تشریح راهکارهای مساله‌مدار و هیجان‌مدار مقابله با مشکلات زندانبانی
دهم	مرور و جمع‌بندی مطالب	بحث و گفتگو درباره محتوی برنامه آموزشی و مرور مطالب جلسات

هر دو گروه علاوه بر فرم اطلاعات جمعیت‌شناختی شامل تحصیلات، سن، پست سازمانی و سابقه کار، به دو ابزار زیر پاسخ دادند.

ابزارهای پژوهش

الف: فرم کوتاه پرسشنامه رضایت زناشویی^۱: فرم کوتاه پرسشنامه رضایت زناشویی توسط افروز و قدرتی در سال ۱۳۹۰ با ۵۱ گویه ساخته شد که با استفاده از مقیاس چهار درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم (نمره ۱) تا کاملاً موافقم (نمره ۴) نمره‌گذاری می‌شوند، لذا حداقل نمره ۵۱ و حداکثر نمره ۲۰۴ است و نمره بالاتر نشان‌دهنده رضایت زناشویی بیشتر می‌باشد. روایی سازه ابزار با روش تحلیل عاملی تایید و و پایایی کل آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۵ گزارش شد (افروز و قدرتی، ۱۳۹۰). در پژوهش حاضر مقدار پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۶ محاسبه شد.

ب: خرده‌مقیاس تعارض نقش در پرسشنامه ابهام و تعارض نقش^۲: پرسشنامه ابهام و تعارض نقش توسط ریزو،

1. short form of marital satisfaction questionnaire

2. role conflict subscale in the role conflict and ambiguity questionnaire

هوس و لیرتزمان^۱ در سال ۱۹۷۰ با ۱۴ گویه و با دو خرده‌مقیاس ابهام نقش (۶ گویه) و تعارض نقش (۸ گویه) ساخته شد که در این پژوهش از خرده‌مقیاس تعارض نقش استفاده شد. گویه‌ها با استفاده از مقیاس چهار درجه‌ای لیکرت از کاملاً صحیح است (نمره ۱) تا اصلاً صحیح نیست (نمره ۴) نمره‌گذاری می‌شوند، لذا حداقل نمره در خرده‌مقیاس تعارض نقش ۸ و حداکثر نمره ۳۲ است و نمره بالاتر نشان‌دهنده تعارض نقش بیشتر می‌باشد. روایی سازه ابزار با روش تحلیل عاملی تایید و پایایی خرده‌مقیاس تعارض نقش با روش دونیمه کردن ۰/۷۸ گزارش شد (ریزو و همکاران، ۱۹۷۰). ارسدی و شکرکن (۱۳۸۶) پایایی خرده‌مقیاس تعارض نقش را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۱ گزارش کردند. در پژوهش حاضر مقدار پایایی این خرده‌مقیاس با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰ بدست آمد.

داده‌ها با روش تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر و آزمون تعقیبی بونفرونی در نرم‌افزار SPSS-۲۳ و در سطح معناداری ۰/۰۵ تحلیل شدند.

یافته‌ها

ریزشی در نمونه‌های هیچ یک از دو گروه آزمایش و کنترل اتفاق نیفتاد و تحلیل‌ها برای دو گروه ۱۵ نفری انجام شد. در جدول ۲ نتایج فراوانی و درصد فراوانی اطلاعات جمعیت‌شناختی گروه‌های آزمایش و کنترل ارائه شد.

جدول ۲. نتایج فراوانی و درصد فراوانی اطلاعات جمعیت‌شناختی گروه‌های آزمایش و کنترل

متغیر	سطوح	گروه آزمایش فراوانی (درصد)	گروه کنترل فراوانی (درصد)
تحصیلات	دیپلم	۲ (۱۳/۳۳)	۱ (۶/۶۷)
	فوق‌دیپلم	۰ (۰)	۴ (۲۶/۶۷)
	لیسانس	۸ (۵۳/۳۳)	۷ (۴۶/۶۷)
	فوق‌لیسانس و بالاتر	۵ (۳۳/۳۳)	۳ (۲۰)
	۲۶-۳۰ سال	۲ (۱۳/۳۳)	۸ (۵۳/۳۳)
دامنه سنی	۳۱-۳۵ سال	۲ (۱۳/۳۳)	۳ (۲۰)
	۳۶-۴۰ سال	۶ (۴۰)	۲ (۱۳/۳۳)
	۴۱-۴۵ سال	۳ (۲۰)	۱ (۶/۶۷)
	۴۶-۵۰ سال	۲ (۱۳/۳۳)	۱ (۶/۶۷)
	اداری	۴ (۲۶/۶۷)	۴ (۲۶/۶۷)
پست سازمانی	نگهبانی	۱۱ (۷۳/۳۳)	۱۱ (۷۳/۳۳)
	۱-۵ سال	۱ (۶/۶۷)	۱ (۶/۶۷)
سابقه کار	۶-۱۰ سال	۴ (۲۶/۶۷)	۹ (۶۰)
	۱۱-۱۵ سال	۸ (۵۳/۳۳)	۴ (۲۶/۶۷)
	بالاتر از ۱۵ سال	۲ (۱۳/۳۳)	۱ (۶/۶۷)

طبق نتایج جدول ۲، در گروه آزمایش بیشتر نمونه‌ها دارای تحصیلات کارشناسی (۵۳/۳۳ درصد)، دامنه سنی ۳۶-۴۰ سال (۴۰ درصد)، پست سازمانی شیفتی (۷۳/۳۳ درصد) و سابقه کار ۱۵-۱۱ سال (۵۳/۳۳ درصد) و در گروه کنترل بیشتر نمونه‌ها دارای تحصیلات کارشناسی (۴۶/۶۷ درصد)، دامنه سنی ۳۰-۲۶ سال (۵۳/۳۳ درصد)، پست سازمانی شیفتی (۷۳/۳۳ درصد) و سابقه کار ۱۰-۶ سال (۶۰ درصد) بودند. در جدول ۳ نتایج میانگین و انحراف معیار متغیرها در مراحل ارزیابی برای گروه‌های آزمایش و کنترل ارائه شد.

جدول ۳. نتایج میانگین و انحراف معیار متغیرها در مراحل ارزیابی برای گروه‌های آزمایش و کنترل

متغیر	گروه‌ها	مرحله پیش‌آزمون انحراف معیار ± میانگین	مرحله پس‌آزمون انحراف معیار ± میانگین	مرحله پیگیری انحراف معیار ± میانگین
رضایت زناشویی	گروه آزمایش	۱۷۵/۳۳ ± ۱۳/۸۷	۱۸۲/۴۰ ± ۹/۸۶	۱۸۴/۲۷ ± ۶/۹۸
	گروه کنترل	۱۷۵/۰۷ ± ۱۰/۷۵	۱۶۵/۲۰ ± ۱۴/۳۷	۱۶۳/۴۷ ± ۹/۸۶
تعارض نقش	گروه آزمایش	۲۱/۴۰ ± ۷/۷۷	۱۷/۴۰ ± ۴/۶۵	۱۱/۸۰ ± ۵/۴۱
	گروه کنترل	۱۸/۸۷ ± ۷/۷۱	۲۰/۶۷ ± ۴/۰۳	۱۸/۰۰ ± ۳/۸۵

نتایج پیش‌فرض‌های تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر نشان داد که فرض نرمال بودن متغیرهای رضایت زناشویی و تعارض نقش بر اساس آزمون شاپیرو-ویلک در مراحل ارزیابی، فرض همگنی واریانس‌های آنها بر اساس آزمون لویین در مراحل ارزیابی و فرض همگنی کوواریانس‌ها بر اساس آزمون کرویت موخلی برای رضایت زناشویی و تعارض نقش تایید شد ($P > 0.05$). در جدول ۴ نتایج تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر برای تعیین اثربخشی آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز بر رضایت زناشویی و تعارض نقش ارائه شد.

جدول ۴. نتایج تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر برای تعیین اثربخشی آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز بر رضایت زناشویی و تعارض نقش

متغیر	منبع اثر	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	مقدار F	معناداری	توان آماری
رضایت زناشویی	گروه	۵۵۴۸/۸۰	۱	۵۵۴۸/۸۰	۳۶/۵۴	۰/۰۰۱	۱/۰۰
	زمان	۲۰۱۴/۴۲	۲	۱۰۰۷/۲۱	۱۴/۴۹	۰/۰۰۱	۱/۰۰
	زمان*گروه	۲۸۹۶/۲۸	۲	۱۴۴۸/۱۴	۲۰/۸۴	۰/۰۰۱	۰/۹۹
تعارض نقش	گروه	۷۰/۵۳	۱	۷۰/۵۳	۵/۰۵	۰/۰۳۳	۰/۹۷
	زمان	۱۷۹/۴۶	۲	۸۹/۷۳	۴/۰۷	۰/۰۲۲	۰/۹۹
	زمان*گروه	۲۸۸/۰۸	۲	۱۴۴/۰۴	۶/۵۴	۰/۰۰۳	۰/۹۹

طبق نتایج جدول ۴، اثر گروه، زمان و تعامل زمان و گروه معنادار بود ($P > 0.05$). با توجه به اثر

گروه مشخص می‌شود که آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز باعث افزایش رضایت زناشویی و کاهش تعارض نقش شد. همچنین، با توجه به اثر زمان و تعامل زمان و گروه مشخص می‌شود که بین مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری تفاوت معناداری وجود داشت. در جدول ۵ نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی برای مقایسه رضایت زناشویی و تعارض نقش در مراحل ارزیابی ارائه شد.

جدول ۵. نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی برای مقایسه رضایت زناشویی و تعارض نقش در مراحل ارزیابی

متغیر	مراحل ارزیابی	اختلاف میانگین‌ها	خطای استاندارد	معناداری
رضایت زناشویی	پیش‌آزمون	-۷/۶۴	۰/۱۹	۰/۰۰۱
	پیش‌آزمون	-۵/۹۲	۰/۲۲	۰/۰۰۱
	پس‌آزمون	-۱/۷۲	۰/۳۵	۰/۱۸۳
تعارض نقش	پیش‌آزمون	۴/۲۸	۰/۲۵	۰/۰۰۱
	پیش‌آزمون	۶/۵۱	۰/۱۶	۰/۰۰۱
	پس‌آزمون	۲/۲۳	۰/۲۹	۰/۰۵۳

طبق نتایج جدول ۵، در هر دو متغیر رضایت زناشویی و تعارض نقش اختلاف میانگین پیش‌آزمون با پس‌آزمون و پیگیری معنادار بود ($P < 0/001$)، اما در هر دو متغیر اختلاف میانگین پس‌آزمون و پیگیری معنادار نبود ($P > 0/05$). تفاوت معنادار مرحله پس‌آزمون در مقایسه با پیش‌آزمون حاکی از اثربخشی آموزش هستی‌شناختی و تفاوت معنادار مرحله پیگیری در مقایسه با پیش‌آزمون حاکی از تداوم اثربخشی آن می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز باعث افزایش رضایت زناشویی در کارکنان زندان شد و نتایج در مرحله پیگیری نیز باقی ماند. این یافته‌ها از جهاتی با یافته‌های پژوهش‌های رضاپور میرصالح و همکاران (۱۳۹۲)، رضاپور میرصالح و همکاران (۱۳۹۲) و استنسون (۲۰۰۹) همسو بود. در تبیین این یافته‌ها بر مبنای پژوهش رضاپور میرصالح و همکاران (۱۳۹۲) می‌توان گفت که هستی‌شناختی نظام‌های معنایی به افراد پیشنهاد می‌کند که می‌تواند تعارض‌های خانوادگی را به شیوه منحصر به فردی حل و فصل کند. بنابراین، پیام‌ها و راهکارهایی که آموزش هستی‌شناختی در رابطه متقابل بین منبع معنوی و روابط خانوادگی ارائه می‌دهد باید به طور جدی مورد توجه قرار گیرد. زیرا این پیام‌ها و راهکارها تاثیر زیادی بر ماهیت و دفعات تعاملات خانوادگی تعارض‌آمیز و راهکارهای مناسب جهت مقابله با آنها دارد، لذا برنامه آموزش هستی‌شناختی می‌تواند نقش موثری در افزایش رضایت زناشویی در کارکنان زندان داشته باشد.

دیگر یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز باعث کاهش تعارض نقش در کارکنان زندان شد و نتایج در مرحله پیگیری نیز باقی ماند. این یافته‌ها از جهاتی با یافته‌های پژوهش‌های یاریان و دین‌پرور (۱۳۹۹)، کاراندیش و همکاران (۱۳۹۹)، یاریان و همکاران (۱۳۹۸)، صباغی و همکاران (۱۳۹۴) و دیوترا (۲۰۰۹) همسو بود. در تبیین این یافته‌ها بر مبنای پژوهش کاراندیش و همکاران (۱۳۹۹) می‌توان گفت که برخی محتواهای آموزشی در بسته آموزش هستی‌شناختی شامل هدفمندی، حق انتخاب و اراده آزاد، مسئولیت‌پذیری، خودکارآمدی و راهکارهای مقابله‌ای مساله‌مدار بر نقش تعیین‌گیری صحیح در زندگی تاکید کرده و راهکارهای مشخصی جهت انتخاب مسیر مناسب را از بین مسیرهای مختلف در زندگی شغلی بیان می‌کند و این راهکارها با تاکید بر کاهش تعارض در نقش‌های خانوادگی و شغلی از طریق افزایش کارآمدی و کاهش سردرگمی در زندگی شخصی و شغلی باعث کاهش تعارض نقش در کارکنان زندان شدند.

بدیهی است که اجرای هر پژوهشی با محدودیت‌هایی روبرو است و با در نظر گرفتن این مساله انجام پژوهش بر روی کارکنان زندان‌های استان کهگیلویه و بویراحمد نیز تعمیم نتایج به سایر کارکنان و زندان‌های سایر شهرها را با مشکل مواجه می‌کند. محدودیت دیگر اینکه در پژوهش حاضر برنامه آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز که یک جامعه‌شناس است تدوین شده و نیاز است تا اثربخشی این برنامه آموزشی با سایر برنامه‌های آموزشی وجودی و هستی‌شناختی و حتی با روش‌های برگرفته از موج سوم روان‌درمانی مورد مقایسه قرار گیرد. محدودیت‌های دیگر این پژوهش شامل استفاده از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند، حجم نمونه نسبتاً اندک در هر گروه و عدم مقایسه اثربخشی آن با سایر روش‌های آموزشی یا درمانی بود. بنابراین، انجام پژوهش‌های بیشتر درباره اثربخشی برنامه آموزش هستی‌شناختی بر روی سایر متغیرها و سایر گروه‌ها، استفاده از روش‌های نمونه‌گیری تصادفی و افزایش حجم نمونه در گروه‌ها پیشنهاد می‌شود. با توجه به نتایج پژوهش حاضر، برنامه‌ریزی برای بهره‌گیری و استفاده از برنامه آموزش هستی‌شناختی و تربیت متخصص در این زمینه توسط مسئولان و برنامه‌ریزان سازمان‌های مختلف ضروری است. بنابراین، درمانگران و متخصصان سلامت روانشناختی می‌توانند از روش آموزش هستی‌شناختی در کنار سایر روش‌های آموزشی برای بهبود ویژگی‌های روانشناختی به‌ویژه افزایش رضایت زناشویی و کاهش تعارض نقش استفاده کنند.

منابع

- ارشدی، نسرین و شکرکن، حسین. (۱۳۸۶). بررسی رابطه فشار روانی ناشی از تعارض و ابهام نقش با عملکرد و خشنودی شغلی با توجه به اثرهای تعدیل‌کننده استقلال کاری و پیوستگی گروهی در کارکنان شرکت ملی مناطق نفت‌خیز جنوب منطقه اهواز. *مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران*، ۱۴(۱-۲)، ۱۴۸-۱۲۹.
- افروز؛ غلامعلی و قدرتی، مهدی. (۱۳۹۰). ساخت و هنجاریابی مقیاس رضایتمندی همسران افروز (فرم کوتاه). *مجله روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران*، ۱، ۱۶-۳.

- رضاپور میرصالح، یاسر؛ اسمعیلی، معصومه و فرحبخش، کیومرث. (۱۳۹۲). اثربخشی آموزه‌های هستی‌شناسی اسلامی بر رضایت زناشویی زنان متأهل. **مجله روانشناسی و دین**، ۶(۲)، ۱۸-۵.
- رضاپور میرصالح، یاسر؛ اسمعیلی، معصومه، فرحبخش، کیومرث و ذکایی، محمدسعید. (۱۳۹۲). بررسی ابعاد هستی‌شناسی مذهبی در گفتگوهای درون‌شخصی زوجین مذهبی برخوردار از سازگاری زناشویی بالا. **فصلنامه روانشناسی بالینی**، ۱۰(۳)، ۵۳-۱۹.
- صباغی، حمیرا؛ اسمعیلی، معصومه و کلانتر کوشه، سیدمحمد. (۱۳۹۴). مطالعه اثربخشی درمان مرور زندگی با گرایش هستی‌شناسی اسلامی بر روابط والد-فرزندی نوجوانان. **مجله پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی**، ۲۶، ۱۶۳-۱۳۹.
- کاراندیش، مراد؛ مهداد، علی و گل‌پرور، محسن. (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش هستی‌شناختی مبتنی بر نظریه گیدنز بر ابهام نقش و تعارض نقش. **مجله مطالعات روانشناسی صنعتی و سازمانی**، ۷(۲)، ۴۱۶-۳۹۹.
- مفیدی‌راد، علیرضا و شاره، حسین. (۱۳۹۳). وضعیت روانشناختی کارکنان زندان‌های استان خراسان رضوی. **مجله اصول بهداشت روانی**، ۱۶(۱)، ۸۴-۷۴.
- یاریان، سجاد و دین‌پرور، زهرا. (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش امنیت هستی‌شناختی بر هویت دینی، امنیت روانی و امنیت شغلی معلمان. **مجله سبک‌زندگی اسلامی با محوریت سلامت**، ۴(۱)، ۶۵-۵۹.
- یاریان، سجاد؛ رهیان، هادی؛ اصغرنژادفرید، علی‌اصغر؛ واحدی، هلیا؛ عامری، نازنین فاطمه و دهقان نجم‌آبادی، مهناز. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش امنیت هستی‌شناختی بر امنیت روانی و اضطراب وجود سالمندان. **نشریه سالمندشناسی**، ۳(۴)، ۱۰-۱.
- یوسفی، ناصر؛ نصیری‌هانیس، غفار و جعفری، محمد. (۱۳۹۷). بررسی رابطه جو سازمانی، استرس شغلی و تعلق شغلی با سلامت روانشناختی و معنوی کارکنان زندان‌های استان کردستان. **فصلنامه مطالعات رفتار سازمانی**، ۷(۴)، ۳۱۵-۲۸۱.

- Bates, S. R., & Jenkins, L. (2007). Teaching and learning ontology and epistemology in political science. **Politics: The Profession**, 27(1), 55-63.
- Bulgan, G., & Ciftci, A. (2017). Psychological adaptation, marital satisfaction, and academic self-efficacy of international students. **Journal of International Students**, 7(3), 687-702.
- Carusi, F. T., & Szkudlarek, T. (2020). Education is society ... and there is no society: The ontological turn of education. **Policy Futures in Education**, 18(7), 907-921.
- Dutra, M. L. (2009). **An ontology-based approach to manage conflicts in collaborative design**. Theses of Philosophy, University Claude Bernard.
- Giddens, A. (2002). **Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age**. California: Stanford University Press.
- Hepburn, J. R., & Albonetti, C. (2006). Role conflict in correctional institutions. **Journal of Criminology**, 17(4), 445-460.
- Karpov, A. (2019). Ontological basis of the education phenomenon as a preformer of its social and existential realities. **Postmodern Openings**, 10(1), 220-235.

- Lambert, E. G., Liu, J., Jiang, S., Zhang, J., & Kelley, T. M. (2018). The antecedents of job involvement: An exploratory study among Chinese prison staff. **International Journal of Law, Crime and Justice**, 54, 21-33.
- Mellor, C., Gaudreault, K., & Fadale, C. (2020). The veteran and the novice: Investigating teacher-coach role conflict from two perspectives. **Physical Educator**, 77(2), 313-331.
- Ostenson, J. A. (2009). **Measuring marriage or measuring individuals: An ontological analysis of marital therapy outcome measures**. Theses of Doctor of Philosophy, Brigham Young University.
- Rizzo, J. R., House, R. J., & Lirtzman, S. I. (1970). Role conflict and ambiguity in complex organizations. **Administrative Science Quarter**, 15(2), 150-163.
- Satici, B., & Deniz, M. E. (2020). Relational humor and marital satisfaction in married individuals. **International Journal of Psychology and Educational Studies**, 7(2), 72-78.
- Song, R., Li, C., Wang, L., Li, X., Zhou, Z., & Xu, L. (2021). Reliability and validity of the Chinese version of the work-family-school role conflicts scale among nurses. **International Journal of Nursing Sciences**, 8(2), 221-226.
- Tong, W., Jia, J., He, Q., Lan, J., & Fang, X. (2021). The trajectory of marital satisfaction among Chinese newlyweds: Intrapersonal, interpersonal, and stress predictors. **Developmental Psychology**, 57(4), 597-608.
- Van Gineken, E. F. J. C., Palmén, H., Bosma, A. Q., & Sentse, M. (2019). Bearing the weight of imprisonment: The relationship between prison climate and well-being. **Criminal Justice and Behavior**, 46(10), 1385-1404.
- Wegerif, R., Doney, J., Richards, A., Mansour, N., Larkin, S., & Jamison, I. (2019). Exploring the ontological dimension of dialogic education through an evaluation of the impact of Internet mediated dialogue across cultural difference. **Learning, Culture and Social Interaction**, 20, 80-89.
- Xie, J., Zhou, Z. E., & Gong, Y. (2018). Relationship between proactive personality and marital satisfaction: A spillover-crossover perspective. **Personality and Individual Differences**, 128, 75-80.
- Xu, L. (2019). Teacher-researcher role conflict and burnout among Chinese university teachers: A job demand-resources model perspective. **Studies in Higher Education**, 44(6), 903-919.
- Zembylas, M. (2017). The contribution of the ontological turn in education: Some methodological and political implications. **Educational Philosophy and Theory**, 49(14), 1401-1414.